

Datum 2020–10–22

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

u.remissvar@regeringskansliet.se

Fria Läroverken i Sverige AB

Drottninggatan 36

604 24 Norrköping

Yttrande gällande promemorian Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan

Utbildningsdepartementet har givit Fria Läroverken möjlighet att yttra sig gällande promemorian ”Idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan” diarienummer U2020/04134/GV.

Fria Läroverken deltog hösten 2019, efter inbjudan från utbildningsdepartementet, i ett möte för att diskutera den problembild som identifierats i samband med riksidrottsgymnasier och nationellt godkända idrottsutbildningar. Utifrån problembilden har en översyn skett vilken lett fram till förslagen i promemorian med syfte att tillskapa ”ett tydligare, mer transparent och hållbart system för idrottsutbildningar i gymnasie- och gymnasiesärskolan”.

Fria Läroverken har idag nio beviljade NIU-tillstånd innefattande totalt 278 platser fördelat på fyra orter (Karlstad, Malmö, Kalmar och Linköping). Drygt 90% av platserna finns inom lagidrott (fotboll, innebandy, handboll och ishockey) medan resterande platser tilldelats individuella idrotter (brasiliansk jiu jitsu och fäktning). Representanter från samtliga orter har medverkat vid framtagandet av Fria Läroverkens yttrande. Sammantaget ser Fria Läroverken det som positivt med ett riksrekryterande system styrt av nationella krav men önskar lämna synpunkter på nedan delar i promemorian:

4.1 Gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning

4.7 Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokument

4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

4.1 Gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildning med specialidrott ersätter riksidrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning

Fria Läroverken ser det som positivt med ett riksrekryterande och transparent system för specialidrott, styrt av nationella krav, då vi tror att det ökar likvärdigheten. Vi ser dock en farhåga att det medför att antalet platser minskar. Redan idag sker en stor gallring av sökande till vissa inriktningar (exempelvis var det 7000 sökande till fotbollsinriktningens 1400 platser). En minskning av antalet platser anser vi kan medföra ett urval där vi missar ungdomar med stor potential och höga ambitioner.

Inom NIU ligger idag till stor del lagsporter såsom fotboll, ishockey, handboll och innebandy medan skidor, friidrott och orientering är stora idrotter på RIG. NIU har idag ungefär tio gånger fler elever än RIG, varav majoriteten inom lagidrott. Då en lagsport i sin form kräver ett lag för att kunna utövas krävs en viss mängd ungdomar som antas till varje årskull.

En ytterligare farhåga är att ett mindre antal skolor (och platser) där ungdomar har möjlighet att elitsatsa (varav samtliga riksrekryterande) ökar risken att lokala klubbar tappar viktiga lagmedlemmar när dessa måste flytta till skolor längre bort för att kunna kombinera elitsatsningen med skolgång. Det finns också en risk att potentiella förmågor väljer bort en elitsatsning då det kan komma att krävas en stor omställning genom en flytt i ung ålder.

Utifrån ovan grunder anser vi det viktigt att bibehålla antalet platser på dagens nivå samt dimensionera systemet proportionellt mot antalet utövare.

4.7. Lika möjligheter till utbildning oavsett kön samt andra frågor om urval

I promemorian föreslås att det vid urval ska tas hänsyn till den elitnivå den sökande uppnått i sin ålderskategori i den aktuella specialidrotten. Dock utvecklas ungdomar olika och det finns många exempel på elitidrottare som uppnått elitnivå senare i sin karriär. Vi känner en oro att detta kan medföra att lovande ungdomar med potential och ambitioner går miste om möjligheten att elitsatsa parallellt med skolgången. Risken finns att fysisk eller psykisk mognad bedöms snarare än talang eller potential vid ett tidigt urval, vilket stärks av forskning (Fahlström, P.G. et.al. 2015, ”Vägarna till landslaget”, FoU rapport 2015:1 samt Peterson, T. et.al. 2020, ”Relative Age Effect of Sport Academy Adolescents”, Sports, 8(1)). Utifrån ovan grunder anser vi att det är viktigt att även faktorer såsom elevernas potential och ambition får vara kriterier vid urvalet samt att kraven för antagning arbetas fram i god samverkan med de nationella idrottsförbunden.

4.8 Vissa kurser i idrott och hälsa behöver ses över i särskild ordning – specialidrott kan ses över i det kontinuerliga arbetet med styrdokumentet

För att i högre grad kunna rikta innehållet vid lokala idrottsutbildningar mot aktuell idrottsgren ser vi det som positivt att det sker en översyn av innehållet i Idrott och Hälsa –

specialisering 1 och 2. Därigenom kan de elever som inte antas till riksrekryterande gymnasium erbjudas ett större inslag av ”tävlingsidrott” vid de lokala idrottsutbildningarna. Ett alternativt är att Idrott och Hälsa – specialisering 1 och 2 kompletteras med en helt ny kurs mer riktad mot tävlingsidrott.

4.9 Insatser behövs för att få fler legitimerade och behöriga lärare i specialidrott

Vi anser att målet bör vara att lärare inom gymnasieskolan är både behöriga och legitimerade. Idag är många lärare inom specialidrotten varken legitimerade eller behöriga. Ett undantag från legitimations- och behörighetskravet under det antal år det tar att läsa in lärarutbildningen på deltid (avsnitt 4.9 i promemorian) kommer att öka andelen legitimerade lärare med kunskaper inom specialidrott.

Validering av icke-legitimerade/obehöriga lärares praktiska kunskaper är viktigt för en förkortad utbildningstid. Dock saknar många av lärarna i specialidrott de ämneskunskaper som krävs för att erhålla en teoretisk examen vilket med dagens system leder till ett behov av omfattande studier oavsett validering av praktiska kunskaper. Det är av vikt att processen för validering och efterföljande utbildning blir tydlig och effektiv så den lyckas fånga in validerbara förmågor och erfarenheter och därmed leder till en generellt förkortad utbildningstid.

Under en övergångstid kan det vara ett rimligt alternativ att ställa kravet att det för varje idrottsutbildning krävs minst en legitimerad och behörig lärare inom specialidrott (”huvudlärare”) som ansvarar vid betygsättning (via sambedomning) och stöttar de obehöriga lärarna i sin undervisning utefter läroplan och de kunskapskrav som ingår i kursen. Utifrån ovan ser vi en möjlighet att kunna få in tränare med god kunskap inom specialidrott utan att riskera att ämnes- och kursplanernas innehåll hamnar i skymundan.

4.10 Utbildning på entreprenad i ämnet specialidrott bör även i fortsättningen bara tillåtas i undantagsfall när det medges av regeringen

Fria Läroverken tillstyrker utredningens bedömning att bestämmelserna om utbildning på entreprenad i gymnasie- och gymnasiesärskolan bör kvarstå oförändrade. Vi anser det vara av vikt att lärare som undervisar inom ämnen på en gymnasieskola fortsatt är anställda av huvudman.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Fria Läroverken ställer sig bakom ett beslut som innebär att samtliga nationellt godkända idrottsutbildningar får anta elever t.o.m. hösten 2023 samt att de elever som är antagna på NIU eller RIG får fullfölja sin utbildning. En smidig övergång mellan systemet är av stor vikt ur ett elevperspektiv. De skolor vars tillstånd löper ut innan 2023 anser vi bör få förlängd så det inte

blir något glapp i övergången mellan systemen. Ett normalt ansökningsförfarande för tillstånd som löper ut innan 2023 medför att omfattande administrativt arbete. Här anser vi att det borde införas ett förenklat ansökningsförfarande för att beviljas en förlängning under övergångsperioden.

För Fria Läroverken

Katharina Sjögren Edström
VD/CEO
Watma Education AB